

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

> Retouradres Postbus 90801 2509 LV Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 1 A
2513 AA S GRAVENHAGE

Postbus 90801
2509 LV Den Haag
Anna van Hannoverstraat 4
T 070 333 44 44
F 070 333 40 33
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon

Onze referentie
2013-0000163900

Datum 25 november 2013

Betreft Samen werken aan een effectieve armoede- en schuldenaanpak

"Het is niet het gebrek aan geld, maar het gevoel niet meer mee te tellen"

Half oktober heb ik een week lang in het hele land lokale en regionale initiatieven op het terrein van armoede en schulden bezocht en elke dag tijdens die armoede- en schuldenestafette¹ sprak ik mensen die mij dát op het hart drukten. Leven met een laag inkomen, bijvoorbeeld als gevolg van schulden, kan zwaar zijn en grote gevolgen hebben voor het sociale leven. Helaas heerst er een taboesfeer rondom financiële problemen, waardoor mensen uit schaamte vaak te laat aan de bel trekken. Dit is niet nodig, want het kan iedereen overkomen. Ik vind het belangrijk dat mensen in een vroeg stadium hulp en advies vragen om zelf hun problemen aan te pakken, voordat de financiële problemen hen boven het hoofd groeien. Daar ligt niet alleen een verantwoordelijkheid van mensen zelf, maar ook van gemeenten, maatschappelijke organisaties, bedrijven en sociale netwerken om mensen tijdig op het goede spoor te helpen.

In mijn brief van 3 juli jl.² heb ik u mijn visie op de aanpak van armoede- en schuldenproblematiek geschetst en beschreven welke maatregelen het kabinet neemt om deze aanpak te intensiveren. Ik heb daarbij het belang van samenwerken en kennisdeling aangegeven en heb om die reden de armoede- en schuldenestafette georganiseerd. In deze brief informeer ik u over mijn ervaringen tijdens die estafette en de inzet van de extra middelen vanaf 2014. Ook ga ik in op de stand van zaken van een aantal onderwerpen die u onder andere tijdens het AO van 19 juni jl. aan de orde heeft gesteld.

Succesvolle initiatieven

Ik heb gezien dat gemeenten hun regierol actief oppakken en dat ook maatschappelijke organisaties en bedrijven hun verantwoordelijkheid nemen. Vooral de inzet van duizenden vrijwilligers is hartverwarmend en onontbeerlijk. Mijn ervaringen tijdens de armoede- en schuldenestafette hebben mij gesterkt in de overtuiging dat als iedereen de schouders er onder zet, er geen mensen aan de zijlijn hoeven te staan. Voorop staat dat werk de beste weg uit armoede is. Succesvolle initiatieven richten zich op het versterken van de zelfredzaamheid van mensen en worden daarnaast gekenmerkt door maatwerk, een preventieve aanpak, samenwerking en de inzet van ervaringsdeskundigen.

¹ Zie bijlage voor het programma van de armoede- en schuldenestafette.

² Kamerstukken II, 2012/13, 24515, nr. 265

Maatwerk is van essentieel belang. Elke individu is uniek en geen situatie is hetzelfde. Een ZZP'er die geen opdrachten meer krijgt, heeft behoefte aan andere hulp dan een kind dat in armoede opgroeit en daarom niet mee kan op schoolreisje of lid kan worden van een sportvereniging. Een huisbezitter met financiële problemen is gebaat bij goede afspraken met de bank. En iemand met een psychische beperking heeft begeleiding nodig om in deze complexe samenleving te participeren.

Datum
25 november 2013
Onze referentie
2013-0000163900

Het is van belang dat mensen hun bestedingspatroon aanpassen zodra hun persoonlijke situatie verandert, bijvoorbeeld als gevolg van het verliezen van hun baan of een scheiding. Als er toch financiële problemen ontstaan is het essentieel dat mensen tijdig aankloppen voor hulp en advies. De drempel om dit te doen moet dus zo laag mogelijk zijn. Het is nodig dat gemeenten, maar bijvoorbeeld ook private partijen bij wie mensen financiële verplichtingen aangaan, tijdig een problematische financiële situatie signaleren. Wanneer teruglopende inkomens of gebeurtenissen die het leven in één klap veranderen tijdig herkend worden, kan in een vroeg stadium de juiste interventie gepleegd worden. Signalen kunnen op veel plekken worden opgevangen: op school, bij instellingen voor dak- en thuislozen, tijdens een budgetcursus voor bijstandsgerechtigden, door een werkgever of door bedrijven die zien dat achterstallige betalingen op dreigen te lopen. Voorkomen is áltijd beter dan genezen.

Het is belangrijk dat betrokken partijen elkaar in de regio kunnen vinden. Dit is nog niet altijd het geval. Het belang van samenwerken wordt vaak herkend, maar toch heb ik tijdens de estafette gezien dat in sommige gemeenten organisaties elkaar voor het eerst ontmoetten. Hier valt nog veel winst te behalen. Dat lieten verschillende mooie samenwerkingsverbanden zien die zich tijdens de estafette presenteerden. Zoals een samenwerking tussen een gemeente en Stichting Leergeld, tussen banken en schuldhulpverlening, tussen Jarige Job en het bedrijfsleven en gerechtsdeurwaarders en schuldhulpverlening. Elkaar kennen, kennis delen en samenwerken is op zowel nationaal als lokaal niveau van groot belang.

In veel gemeenten zijn initiatieven ontstaan waarbij ervaringsdeskundigen een belangrijke rol spelen. In een huiskamersetting overtuigen bijstandsgerechtigden anderen die in een vergelijkbare situatie zitten gebruik te maken van de mogelijkheid om met korting een sport te beoefenen, peer educators geven les op middelbare scholen over geldzaken en in een wijkcentrum worden sjaals gebreid voor in het pakket van de voedselbank. De inzet van ervaringsdeskundigen verlaagt de drempel voor mensen om te komen praten over problemen, geeft de ervaringsdeskundigen waardering terug doordat zij zich nuttig voelen en bevordert participatie in de samenleving.

Vervolg op de armoede- en schuldenestafette

Ik wil op drie manieren zorgen voor een versterking van de armoede- en schuldenaanpak in Nederland:

1. Beschikbaar stellen van extra structurele middelen.
2. Stimuleren van kennisuitwisseling en lokale en regionale samenwerking.
3. Met diverse partijen op zoek gaan naar kansen en het wegnemen van belemmeringen.

Extra structurele middelen

De armoedeproblematiek is in Nederland gelukkig relatief laag dankzij een

gedegen sociale zekerheid en een relatief hoog wettelijk minimumloon. Niettemin is het kabinet zich ervan bewust dat het in deze moeilijke economische tijd voor veel mensen niet gemakkelijk is om de eindjes aan elkaar te knopen. Het kabinet vindt het van groot belang dat mensen met beperkte financiële middelen en/of problematische schulden volop mee kunnen doen in onze samenleving. Naast de forse inspanning die het kabinet levert om mensen aan het werk te helpen en te houden, stelt het kabinet daarom - bovenop de 20 miljoen euro die het kabinet voor 2013 reeds beschikbaar heeft gesteld - structureel extra middelen beschikbaar om de armoede- en schuldenaanpak te intensiveren. Voor 2014 is er 80 miljoen euro extra beschikbaar en daarna 100 miljoen euro per jaar.

Datum
25 november 2013
Onze referentie
2013-0000163900

Het grootste deel van de extra middelen komt beschikbaar voor gemeenten die primair verantwoordelijk zijn voor het armoede- en schuldenbeleid. Gemeenten ontvangen uit de extra middelen 70 miljoen euro in 2014 en jaarlijks 90 miljoen euro in de jaren daarna. Tijdens de estafetteweek heb ik van verschillende wethouders gehoord op welke wijze zij de extra middelen in 2013 hebben aangewend en hoe zij de structurele middelen willen inzetten. Met deze middelen worden verschillende goede initiatieven opgezet. Wethouders benadrukken ook het belang van het inzetten van deze extra middelen via of in overleg met maatschappelijke organisaties. Een dergelijke vorm van samenwerking juich ik toe en geeft mij het vertrouwen dat gemeenten goede afwegingen maken en de middelen inzetten voor een effectieve armoede- en schuldenaanpak. De middelen worden niet geoormerkt, want dit beperkt de mogelijkheden voor maatwerk en leidt vooral tot extra uitvoeringslasten. Wel roep ik wethouders en gemeenteraden op de middelen zo gericht mogelijk in te zetten voor het doel waarvoor ze bestemd zijn. Daarbij vraag ik gemeenten zich met name in te zetten voor kinderen die onvoldoende kunnen meedoen en voor het versterken van een preventieve aanpak.

Naast extra middelen voor gemeenten stel ik ook extra middelen beschikbaar voor een aantal landelijke initiatieven en een aantal landelijke organisaties. Hiermee wil ik een impuls geven aan het versterken van de aanwezige landelijke structuur. Ik vind het namelijk van groot belang dat maatschappelijke organisaties hun belangwekkende werk kunnen voortzetten en een goede partner voor gemeenten kunnen zijn. Daarnaast is conform het Regeerakkoord jaarlijks ruim 5 miljoen euro van de intensivering bestemd voor een verhoging van de sportimpuls en verlenging van de subsidie aan het Jeugdsportfonds. Tot slot zet ik een deel van de extra middelen in om armoede- en schuldenproblematiek op Caribisch Nederland te voorkomen en tegen te gaan.

Kennisdeling en samenwerking

In heel Nederland bestaan er veel verschillende goede initiatieven. Daar kan iedereen van leren. Ik wil een appèl doen op wethouders, maatschappelijke organisaties en bedrijven om meer samen te gaan werken. Maak kennisuitwisseling mogelijk, versterk elkaar en kijk ook over de gemeentelijke grenzen heen. In overleg met de VNG en maatschappelijke organisaties zal ik nader uitwerken hoe ik betrokken partijen hierin kan ondersteunen. Ik zal in ieder geval wethouders en maatschappelijke organisaties per brief wijzen op een groot aantal voorbeelden van goede initiatieven in ons land³.

Op zoek naar kansen en eventuele belemmeringen wegnemen

³ De goede voorbeelden zijn verzameld en geplaatst op de website effectiefarmoedebeleid.nl.

Vanzelfsprekend blijf ik met alle betrokken partijen in gesprek om zicht te krijgen op nieuwe kansen en eventuele knelpunten die zich voordoen. Op 6 november jl. heb ik, in vervolg op mijn gesprek op 10 juni jl., met gemeenten en maatschappelijke organisaties⁴ gesproken over waar kansen liggen en welke belemmeringen partijen nog zien. Ik ben voornemens ieder kwartaal een dergelijk breed overleg over armoede- en schuldenproblematiek te laten plaatsvinden.

Datum
25 november 2013
Onze referentie
2013-0000163900

Mede op uw verzoek heb ik op 31 oktober jl. met de telecomsector gesproken over preventie en vroegsignalering van telecomschulden en de rol die zij hierin kunnen spelen. Ik heb dit ervaren als een constructief overleg. De aanwezige partijen (KPN, T-Mobile, Vodafone, Tele2 en Nederland ICT) hebben benadrukt belang te hebben bij een gezond debiteurenbestand. Daarom hebben zij ook stappen gezet om problematische telecomschulden te voorkomen. Zo worden bij het afsluiten van een abonnement krediettoetsen uitgevoerd en wordt Preventel, een systeem waarin de telecomaanbieders betalingsachterstanden registreren, geraadpleegd. Daarnaast hebben de grootste telecombedrijven een gedragscode afgesproken die waarborgt dat consumenten inzicht wordt geboden in hun mobiel datagebruik zodat consumenten onverwacht hoge rekeningen kunnen voorkomen. Dit zijn positieve ontwikkelingen.

Ik heb met de telecomaanbieders ten behoeve van een vervolgesprek afgesproken dat zij inzicht gaan bieden in de omvang van de problematiek en de (voorgenomen) maatregelen om telecomschulden te voorkomen. Dit gesprek zal begin 2014 plaatsvinden. Daarbij zal aan de orde zijn of aanvullende maatregelen gewenst en/of mogelijk zijn.

Ook zal ik in 2014 een onderzoek initiëren naar jongeren en schulden om inzicht te verkrijgen in de omvang van de problematiek, oorzaken en kenmerken van de jongeren.

Naar aanleiding van een brief van de Vereniging Eigen Huis (VEH) die ik op 5 september ontving, heb ik gesproken met VEH. In haar brief, die u in afschrift heeft ontvangen, signaleert VEH dat steeds meer huiseigenaren te maken krijgen met financiële problemen. U hebt gevraagd om mijn reactie op deze brief. In het gesprek met VEH heb ik de centrale rol van gemeenten binnen de schuldhulpverlening benadrukt. Met VEH ben ik van mening dat het van belang is dat bij gemeenten dan wel bij de door hen voor de schuldhulpverlening ingeschakelde instanties voldoende kennis aanwezig is als het gaat om de specifieke aspecten die samenhangen met het bezitten van een woning. Op mijn uitnodiging heeft de VEH deelgenomen aan een overleg dat ik had met banken en schuldhulpverlening over het project Schakel!. Binnen het project Schakel! werken banken en schuldhulpverlening aan het verbeteren van de onderlinge communicatie en verwijzen zij naar elkaar door. De samenwerking tussen schuldhulpverleners en hypotheekverstrekkers heeft al tot mooie resultaten geleid. Huiseigenaren die voorheen waarschijnlijk gedwongen zouden zijn geweest tot verkoop van hun woning of tot een schuldregeling, kunnen nu door een op maat gesneden regeling voor hun specifieke situatie in hun huis blijven wonen en hun achterstanden op orde krijgen.

Ik vind het belangrijk dat huiseigenaren snel informatie kunnen vinden en adequate ondersteuning krijgen als zij zelf niet (meer) uit hun betalingsproblemen komen. Daarom ben ik van plan om een voorstel van de Vereniging voor

⁴ NVVK, Nibud, de Sociale Alliantie, Leger des Heils, Humanitas, Voedselbanken Nederland, Stichting Jarige Job, Stichting Resto VanHarte, Stichting Kinderhulp, Jeugdsportfonds, Jeugdcultuurfonds en Vereniging Leergeld

schuldhulpverlening en sociaal bankieren (de NVVK), om te komen tot een brede aanpak van financiële problemen van huiseigenaren, financieel te ondersteunen. Ook vraag ik in de verzamelbrief aan gemeenten bij de schuldhulpverlening aandacht te besteden aan de specifieke problematiek waar huiseigenaren mee te maken hebben. Daarmee doe ik mijn toezegging uit het Algemeen Overleg armoede- en schuldenbeleid van 19 juni 2013 gestand.

Datum
25 november 2013

Onze referentie
2013-0000163900

Stand van zaken overige onderwerpen armoede en schulden

Ook in Europa is aandacht voor het armoedebeleid. In Brussel bevinden de onderhandelingen voor een nieuw armoedefonds zich in de afrondende fase. Met het Europees Fonds voor Meestbehoeftigen (FEAD) beoogt de Europese Commissie een bijdrage te leveren aan het bestrijden van armoede in Europa, aanvankelijk door hiermee het verstrekken van voedsel te subsidiëren. Zoals eerder aan u gemeld⁵ is het Kabinet principieel geen voorstander van een fonds dat zich enkel richt op het verstrekken van voedsel, omdat dit niet bijdraagt aan het bestrijden van armoede. Daarom heeft Nederland samen met enkele andere lidstaten ervoor gepleit dat de reikwijdte van het fonds wordt uitgebreid naar sociale inclusie met voldoende vrijheid voor een lidstaat om hier effectief invulling aan te geven. Dit is positief ontvangen. Naar verwachting wordt er nog dit jaar een akkoord bereikt over het fonds. Wanneer duidelijk is wat dit fonds voor Nederland kan betekenen, zal ik u uiteraard hiervan op de hoogte stellen. Voor de vormgeving en uitvoering op nationaal niveau zal ik relevante partijen betrekken, want ik sta er voor dat Nederland zo effectief mogelijk haar Europese middelen zal benutten.

Samen met de staatssecretaris van Economische Zaken heb ik gesproken met Stichting Voedselbanken Nederland en de Alliantie Verduurzaming Voedsel om te bevorderen dat de voedselbanken en het bedrijfsleven elkaar vinden in het gezamenlijk belang voedsel duurzaam te benutten. Inmiddels hebben er meerdere gesprekken tussen de partijen plaatsgevonden. Gezamenlijk is verkend waar kansen liggen ten aanzien van logistiek en voedselveiligheid. Verder wordt samen met ketenpartners bekeken of misproducties, restanten en overschotten een duurzamere bestemming kunnen krijgen. Door krachten te bundelen en de vraag van voedselbanken naar voedsel te koppelen aan het tegengaan van voedselverspilling, kunnen partijen gedeelde winst boeken. Begin volgend jaar spreken wij deze partijen opnieuw en zal ik u nader informeren over wat de samenwerking concreet heeft opgeleverd.

Naar aanleiding van vele signalen van gemeenten laat ik mede op verzoek van de VNG een onderzoek uitvoeren naar de stijgende kosten bijzondere bijstand voor beschermingsbewind. Ik verwacht de resultaten van dit onderzoek begin 2014 te ontvangen.

Conform mijn eerdere toezegging aan uw Kamer zal ik u eind dit jaar informeren over

- de nadere uitwerking van de maatregelen die het kabinet heeft aangekondigd in reactie op het onderzoek Paritas Passé, debiteuren en crediteuren in de knel door ongelijke incassobevoegdheden⁶ waaronder de inrichting van een beslagregister en de ontwikkeling van een rijksincassovisie, en

⁵ Kamerstukken II, 2012/13, 22112, nr. 1519, Fiche 4

⁶ Kamerstukken II, 2012/13, 24 551, nr. 255

- de uitkomsten van mijn overleg tussen de VNG en de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie over de mogelijkheid om structurele kostendekking te vinden om invoering van het moratorium mogelijk te maken.

De Staatssecretaris van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid,

Datum

25 november 2013

Onze referentie

2013-0000163900

Jetta Klijnsma